

- **DERS KONUSU BAŞLIKLARI:**
- **Atatürkçülüğün Temel İlkelerini Bütünleyici İlkeler**

- **Ders Kaynakları**

- **İnkılap Dersleri**, (2018) Ed. Süleyman İnan, Cengiz Akseki, Kafka Kitap Kafe Yayınları, Denizli.
- Mustafa Kemal Atatürk, **Nutuk1919-1927**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.
- **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1-3**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006
- **Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri IV**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006.
- **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, C.3, Modernleşme ve Batıcılık**, 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.
- Afet İnan, **Mustafa Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara1981, s. 122-123
- Suna Kili, **Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1981, s. 267.
- Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.
- Niyazi Berkes, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, 6. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004.
- Adnan Küçük, «Egemenlik (Hakimiyet) Halk Egemenliği ve Milli Egemenlik Tartışmaları ve Egemenlik Anlayışında Esaslı Dönüşüm», **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Ankara 2017, s. 311-361

- **BÜTÜNLEYİCİ İLKELER:**

- **Milli egemenlik**, Atatürk'ün Milli Mücadele'nin ilk günlerinden itibaren açıkça ortaya koyduğu, ısrarla vurguladığı bir temel ilkedir.
- Tarih boyunca egemenlik gücü çeşitli toplum ve devletlerde değişik dönemlerde değişik biçimlerde belirmiştir. Egemenlik bir kişiye aitse buna «**Monarşi**», Egemenlik, bir sınıf ya da zümrenin elindeyse «**Oligarşi**», millete aitse «**Demokrasi**» denir.
- Milli egemenlik fikrinin ortaya çıkışı 1215 tarihli Magna Carta'ya kadar uzanmakla birlikte, modern anlamda XVIII. yüzyılda Fransız düşünürü Jean Jacques Rousseau'nun fikirlerine dayanmaktadır. Felsefi temelini Rousseau'nun fikirlerinden alan halk egemenliği teorisine göre, egemenlik, toplu olarak halka aittir; egemen güç halktır.
- Halk egemenliği, halkın iktidarın kullanımına sahip olmasını ve yönetime katılmasını şart koşar.

- Halk, somut bir varlık olarak belli bir anda, sınırları belli bir ülke parçası üzerinde halihazırda yaşamakta olan vatandaşların toplamından oluşur. Bu teori, Fransız İhtilali sürecinde sistemli hale getirilmiştir. Millî egemenlik teorisi, 1789 Fransız İhtilalinin ilan ettiği en önemli temel ilkelere birisidir.
- Milli egemenlikte, egemenliğin tek, meşru kaynağı ve sahibi millettir. Yöneticiler ancak egemenliği kullanmak yetkisine sahip olabilirler. Antik Yunan şehir devletlerinde olduğu gibi halkın yönetime doğrudan katılımı bugün pratikte uygulanamayacağı için, halk seçtikleri vasıtasıyla egemenliğini kullanmakta “**temsili demokrasi**” de denilen sistem uygulanmaktadır. Böylece milli egemenlik, milli temsil ilkesiyle birleşmiş olur.
- Atatürk'ün milli egemenlik ilkesine sadece düşünceleriyle değil, derin duygularıyla ne kadar bağlı olduğu, annesinin ölümünden birkaç gün sonra onun mezarı başında yaptığı şu konuşmada görebiliriz:

- «Validem bu toprağın altında, fakat milli egemenlik ilelebet payidar olsun. Beni teselli eden en büyük kuvvet budur... Validemin mezarı önünde ve Allah huzurunda and içiyorum, bu kadar kan dökerek milletin elde ettiği ve belirttiği egemenliğin muhafaza ve müdafaası için icabederse validemin yanına gitmekte asla tereddüt etmeyeceğim. Milli egemenlik uğrunda canımı vermek, benim için vicdan ve namus borcu olsun»
- Türkiye’de milli egemenlik prensibinin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi, Atatürk’ün eseridir. Mustafa Kemal’in 19 Mayıs 1919’da Samsun’a ayak basmasıyla birlikte Türk tarihinde ilk defa kişisel egemenlikten, milli egemenliğe geçiş süreci başlamıştır.

- Atatürk, millet egemenliği ilkesini, yerine ve zamanına göre, hem Türk devletini parçalamak ve milletimizi köleleştirmek isteyen dış düşmanlara karşı güçlü bir silah olarak değerlendirmiş, hem de düşman işgalindeki bir şehirde, önce mücadele azmi ve imkanını yitiren, giderek düşman iradesine boyun eğen, istilacıların oyuncağı haline düşen, Anadolu'daki milliyetçi liderleri ölüme mahkum ettiren, düşmanla yapılan ve yapılacak müzakerelerde gerekli direnişi gösteremediği ve gösteremeyeceği meydana çıkan padişaha ve hükümetine karşı kullanmıştır.
- Mustafa Kemal'in Samsun'a çıktıktan sonra, 22 Mayıs 1919 tarihinde, sadaret makamına gönderdiği bir raporda; **“Millet yek vücut olup, hakimiyet esasını, Türklük duygusunu hedef ittihaz etmiştir.”** diyerek milletin birlik ve beraberliği ile egemenlik ilkesini, başlattığı mücadelenin temel dayanağı yapmaya kararlı olduğunun ilk işaretlerini de vermiştir.

- Amasya Genelgesinde ise; «Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.» maddesi ile daha en başta millete olan güvenini ortaya koyarken, aynı zamanda bütün mücadelenin millet iradesini hakim kılmak için yapılacağını ve milletin kaderini bizzat kendisinin belirleyeceğini vurgulamıştı.
- Erzurum Kongresinde alınan kararlar arasında; «Kuva-yı milliyeyi âmil ve irade-i milliyeyi hakim kılmak esastır.» denmektedir.
- Tüm bunlar Mustafa Kemal'in Samsun'a çıktığı andan itibaren yalnız devleti ve milleti kurtarmayı amaçlamadığını, aynı zamanda adım adım «Milli Egemenlik» ilkesine dayalı yeni bir devlet kurmaya çalıştığını göstermektedir.
- Mustafa Kemal'i bu düşünceye iten diğer neden ise; siyasi, sosyal ve ekonomik yönden, yabancı etkilerden uzak, milli iradede oluşmuş bir toplumun meydana gelmesini sağlamaktı.

- Atatürk, «Milli hakimiyet öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafa yıkılmaya mahkumdurlar.» ifadesiyle, milli egemenlik prensibinin gücünü ortaya koyarak, devlet hayatındaki önemini vurgulamıştır.
- TBMM'nin açılması ve millet egemenliği kavramının kabullenilmesi ve yürürlüğe sokulması bu açıdan önemli bir adım olmuştur. Atatürk'e göre: «...Bir milletin egemenliğini anlayabilmesi ve onu güvenle koruyabilmesi, bir takım özel niteliklere ve üstün öğrenim ve eğitime sahip olmasına bağlıdır. Bir milletin siyasi eğitiminde, sosyal eğitiminde, vatan sevgisinde noksan varsa, öyle bir millet egemenliğini gerektiği derecede kuvvetle elinde tutamaz.»
- Milli Mücadeleden sonra Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin İlanı ve tüm bu gelişmeler sonucunda ortaya konan Milli Egemenlik ilkesine dayalı devlet ve toplum yapısının oluşturulması Nisan 1924 Anayasası ile güvence altına alınmıştır.

- **Tam Bağımsızlık:**

- Tam Bağımsızlık, Atatürk'ün ve Atatürkçülüğün en önemli esaslarından biridir. Milli Mücadele her şeyden önce bu ilkenin gerçekleşmesi için yapılmıştır. Bu nedenle milli mücadelenin parolası «ya istiklal ya ölüm» olmuştur.
- Mustafa Kemal'in amacı, sadece düşmanı Türk topraklarından atmak değil tam bağımsızlığı sağlamaktır. Atatürk'te ve onun oluşturduğu düşünce sisteminde devletin bağımsızlığı, her yönden tam bağımsız olmayı öngörmektedir. Nitekim Atatürk; «...Tam bağımsızlık, bizim bu gün üzerimize aldığımız vazifenin asıl ruhudur... Biz, yaşamak isteyen, onur ve şerefi ile yaşamak isteyen bir milletiz...Bilgin, cahil istinasız bütün millet, belki içinde bulundukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bu gün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve kanını sonuna kadar akıtmaya karar vermiştir. O nokta, tam bağımsızlığımızın sağlanması ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, mali, ekonomik, adli, askeri, kültürel vs. her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, millet ve memleketin gerçek manası ile bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir..» ifadeleriyle tam bağımsızlığı açıklamış ve bunun hangi koşulların sağlanması ile gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir.

- Lozan Barış Antlaşmasıyla uluslararası alanda tam bağımsızlığını kazanan Türkiye Devleti, bundan sonra inkılaplarla gerçekleştirdiği dönüşümle tam bağımsızlığını korumaya ve güçlendirmeye dönük tedbirleri almıştır.
- Atatürk'ün tam bağımsızlık anlayışı, milletin varlığı ve hukuku için bütün kuvveti ile bizzat kendisinin meşgul olmasını öngörmektedir. Atatürk: « Bir millet, varlığı ve hakları için bütün kuvvetiyle, bütün maddi ve fikri kuvvetleriyle ilgili olmazsa, bir millet kendi varlığını ve bağımsızlığını sağlamazsa, şunun bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz»;
- «Ulusumuz, burada kazanıp katladığımız zaferden daha önemli bir ödev peşindedir. O ödevin yerine gelmesi, o zaferinde kazanılması ulusumuzun ekonomi alanındaki başarılarıyla sağlanmış olacaktı...Hiçbir uygar devlet yoktur ki, ordusundan ve donanmasından önce ekonomisini düşünmüş ve düzeltmiş olmasın. Yurdun ve bağımsızlığın korunması için, varlığı baş koşul olan bütün gereçler ve araçlar ekonomi alanındaki gelişmeler ve olanaklar aracılığı ile oluşur, olgunlaşır...» sözleriyle bu gerçeği ifade etmiştir.

- Türk milletinin verdiği tam bağımsızlık mücadelesi emperyalizm boyunduruğunda olan diğer milletlere de örnek olmuştur. Mustafa Kemal, daha 7 Temmuz 1922 de bu konuda şöyle demiştir:
- «Türkiye'nin bu günkü mücadelesi yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı, belki daha kısa, belki daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye büyük ve önemli bir çaba harcıyor. Çünkü savunduğu, bütün haksızlığa uğramış milletlerin, bütün doğunun davasıdır ve bunu sonuçlandırıncaya kadar Türkiye, kendisiyle beraber olan doğu milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir»
- Atatürk'ün bağımsızlık anlayışı, kayıtsız ve şartsız tam bağımsızlık düşüncesine dayanır. Atatürk'e göre tam bağımsızlık, siyasi sosyal, kültürel, ekonomik askeri ve her alanda olmalıdır olmalıdır. Eğer bunlardan her hangi birisinde bağımsızlıktan mahrumsa, millet ve memleket hakiki manada tam bağımsızlıktan yoksun demektir.

- **Milli Birlik ve Beraberlik:** Milli birlik ve beraberlik; milletçe birliği, beraberliği ve bir arada yaşamayı ve bütünlüğü ifade eder. Bu ilke, aynı zamanda Türk Milletini oluşturan kişilerin karşılıklı sevgi ve saygı duygusuyla birbirlerine bağlanmasını ve ortak amaçlara yönelik olarak varlığını devam ettirmesini amaçlar.
- «1919 senesi Mayısının 19. günü Samsun'a çıktım. Vaziyet ve manzara-ı umumiye: Osmanlı Devletinin dahil bulunduğu grup, Harbi Umumide mağlup olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şeraiti ağır, bir mütarekename imzalanmış. Büyük Harbin uzun seneleri zarfında, millet yorgun ve fakir bir halde. Millet ve memleketi Harbi Umumiye sevk edenler, kendi hayatları endişesine düşerek, memleketten firar etmişler. Saltanat ve hilâfet mevkiini işgal eden Vahdettin, mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği yeni tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın riyasetindeki kabine; âciz, haysiyetsiz, cebîn, yalnız padişahın iradesine tâbi ve onunla beraber şahıslarını vikaye edebilecek herhangi bir vaziyete razı...»

- Nutuk'ta da belirttiği gibi Mustafa Kemal Samsun'a çıktığında ülkenin durumu kısaca bu şekilde idi. Buna Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın Padişah ve hükümetin düşünceleri doğrultusunda yaptığı «Himaye/Manda» propagandasını da ekleyebiliriz.
- Mustafa Kemal bu koşullar altında Samsun'a çıkmış ve çıkar çıkmaz milli birliği ve bütünlüğü kurmaya çalışmıştır. Havza ve Amasya Genelgeleriyle, Erzurum ve Sivas Kongreleriyle Mustafa Kemal, halka çağrıda bulunarak ve İzmir'in işgaliyle birlikte ortaya çıkan yerel hareketleri birleştirmeye çalışarak Milli birlik ve beraberliği kurmaya çalışmıştır. Bu süreci yani milli birliğin sağlanmasını İstiklal Harbi'nin ilk aşamasıdır da diyebiliriz.
- Mustafa Kemal'e göre, milli mevcudiyetin temeli, milli şuurda ve milli birlikte bulunmaktadır. Bu sebeple, milli birlik ve beraberlik ilkesi, devletin kuruluşu ve milletin huzur ve refah içerisinde yaşayabilmesi için Atatürk'ün önemle üzerinde durduğu ilkelere olmuştur.

- **Erzurum ve Sivas Kongrelerinden** sonra Misak-ı Milli kararlarında dile getirilmiş olan Milli birlik beraberlik ve ülke bütünlüğü ilkesi, gerek Milli Mücadele yıllarında, gerekse cumhuriyet devrinde vazgeçilmez önemli ilkelerden birisi olarak kabul edilmiştir. Milli bağımsızlığın ilk şartlarından biri milli birlik ve beraberliktir.
- **Cumhuriyetin ilanından** önce, artık birlik sağlama aracı olarak ihtiyaç kalmayan Saltanatın kaldırılması olmuştur. Bundan sonra birlik, ulusal/halk egemenliğine dayalı milli, halkçı, eşitlikçi, laik bir Cumhuriyetle sağlanacaktır.
- Mustafa Kemal Milli birlik ve beraberliği kurarken aynı zamanda oluşturduğu kurumlarla da «otorite» kurmaya çalışmış, hareketin de meşruiyetini sağlamak istemiştir.

- Milli Mücadele sonrasında milli birlik ve bütünlüğü sağlama ve güçlendirme konusunda ana sorun, dilde, ülküde, kültürde ve inançta birliği sağlama sorunu idi. Zaten asıl inkılaplar sürecinde ve sonrasında milli birliği sağlama sorunu önem arz etmiştir. Kurtuluş Savaşında var olan amaç birliği, savaş kazanıldığından artık ortadan kalkmıştır. Ülkede bulunan her siyasi ve ideolojik grup kendi arzuları dahilinde bir devlet ve toplum modeli öngörmektedirler.
- Dolayısıyla inkılaplar sürecinde ulusal birliğin sağlanmasında çözülmesi aşılması gereken sorun toplumsal değişmeyi gerçekleştirecek olan konulardır. Birlik, yapılan inkılaplarla yeni değer yargıları ve bütünleştirici uygulamalarla sağlanacaktır:
- «Türk milletinin içtimai düzenini bozmaya yönelik didinmeler boğulmaya mahkumdur. Türk milleti kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen bozguncu, alçak, vatansız, milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirli emelleri anlamayacak ve onlara müsamaha edecek bir topluluk değildir. O şimdiye kadar olduğu gibi, doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkumdur.»

- «Bugünkü Türk milleti siyasî ve içtimaî camiası içinde kendilerine kürtlük fikri, çerkeslik fikri ve hatta lazlık fikri veya boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve milletdaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış tevsimler, birkaç düşman aleti mürteci beyinsizden maada, hiçbir millet ferdi üzerinde teellümden başka bir tesir hâsıl etmemiştir. Çünkü, bu millet efradı da umum Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka, hukuka sahip bulunuyorlar.» **(Vatandaş İçin Medeni Bilgiler, kitabından)**
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez olduğu düşüncesinden hareket eden bu ilke, milliyetçilik ilkesini bütünler.

- **Yurtta Barış Dünyada Barış:**

- Dünyada milletlerin bağımsız birer varlık olarak barış içinde yaşamalarını arzular. Yurtta barış dünyada barış ilkesi, bir taraftan yurt içinde huzur ve sükunu sağlayarak güven içinde yaşamayı amaçlarken, öte yandan uluslararası barış ve güvenliği hedef almaktadır.
- Milli Mücadele döneminden itibaren izlenen dış politikanın temelini teşkil eden yurtta barış dünyada barış ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da aynı şekilde üzerinde durulan bir dış politika prensibi olmaya devam etmiştir.
- Atatürk tarafından; yapıcı, tutarlı ve akılcı bir dünya düzeninin var olmasını sağlamak maksadıyla ortaya konulmuş olan bu ilke, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin barış içinde kalkınabileceği düşüncesinin bir gereğidir.

- Atatürk'e göre, Dünyada barışın var olabilmesi için emperyalist düşüncelerden ve hedeflerden sıyrılmak gerekmektedir:
- «Biz kendi imkanlarımıza dönelim ve güç imkanlarımızın sınırlarını iyi bilelim. Dış politikamız hiç kimsenin haklarına karşı hiçbir tecavüz arzusu beslemez. Ancak kendi haklarımızı ve şerefimizi, mecburiyet görülürse, savunmakta da hiç tereddüt etmeyiz. Biz barış ve ahenkten yanayız. Özellikle dünyada insanlık ve medeniyet ideallerinin yerleşmesine taraftarız.»

- **Bilimsellik ve Akılcılık:**

- Akılcılık, insanın akı ile gerçekleri anlama yeteneğine inanmasıdır. Atatürk'ün ve onun düşünce sisteminin en önemli özelliği akılcılıktır. Yani milli, uluslararası sorunlara duygusal ve dogmatik açıdan, peşin hüküm ve kalıplarla değil, akılcı, bilimci ve pragmatik bir yaklaşımla eğilmektir.
- Atatürk, «akıl ve mantığın çözümleyemeyeceği mesele yoktur.» demektedir. Atatürkçü düşüncede akılcılığın temeli bilim ve teknolojidir. Nitekim Atatürk, ülkenin düşman işgalinden kurtarılmasında ilmin ve aklın belirleyici unsur olduğunu şu sözleriyle belirtir ve aynı zamanda bilime ve akılcı düşünceye verdiği önemi açıklar:
- «Yurdun en bakımlı, en şirin, en güzel yerlerini üç buçuk yıl kirli ayaklarıyla çiğneyen düşmanı dize getiren başarının sırrı nerededir biliyor musunuz? Orduların yönetilmesinde bilim ve fen ilkelerini rehber edinmemizdir. Milletimizin siyasi ve içtimai hayatı ile düşünce eğitiminde de yol göstericimiz bilim ve fen olacaktır.»

- “Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlmin ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, delalettir”;
- ”Ben, manevi miras olarak hiç bir ayet, hiç bir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım, ilim ve akıldır. Benim Türk Milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevi mirasçılarım olurlar.»
- Mustafa Kemal 10 Yıl Nutkunda da:
- «Türk Milletinin yürümekte olduğu gelişme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir.” diyerek, devlet ve millet hayatında bilimin önemini vurgulamıştır.

- **Çağdaşlaşma ve Batılılaşıma:**

- «Modernleşme/Batılılaşıma», Mustafa Kemal'in çoğunlukla kullandığı «ÇAĞDAŞLAŞMA/Asrileşme», Batıda Rönesans, Reform hareketleri ve Aydınlanma Çağı ile ortaya çıkan ve asıl olarak Sanayi devrimi ile şekillenen bir kavramdır. «Çağdaşlaşma» hayatın her alanında (siyaset, ekonomi, eğitim, kültür, sanat vb.) aklın ve rasyonel düşüncenin hakim olması ve söz konusu alanların buna göre dizayn edilmesidir. **Modern insan**, içinde yaşadığı çevreyi kontrol altına alarak yaşamını kolaylaştıran, hayatını rastlantılara göre değil kendi «**akıl ve mantığı**» doğrultusunda «**hür iradesi**» ile aldığı kararlar çerçevesinde yaşayan insan tipidir.
- Batı toplumlarının geçirdiği siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel değişim aşamalarını yaşamamış geleneksel Türk toplumu 20'inci yüzyıl itibariyle her anlamda batının gerisinde kalmış bir konumdadır.
- **Batının gerisinde kaldığını anlayan Osmanlı'da Batılılaşıma/Modernleşme çabaları Lale devri ile başlamış Tanzimat dönemi ile hızlı bir şekilde devam etmiş ve I. ve II. Meşrutiyet dönemleri ile çok önemli adımlar atılmıştır.**

- Bu adımlar başarıya ulaşamasa da Cumhuriyet dönemi inkılapları için önemli bir alt yapı teşkil etmiştir.
- Lale Devri ile başlayan süreçte gerçekleştirilen yenileşme hareketlerinde yöntem olarak «reform» yani ıslahat modeli benimsenmiştir. Uygulanan bu yöntem belki de başarısızlığın temel nedenlerinden biri olmuştur.
- Çünkü devlet ve toplum hayatına ait meselelerin kaynağına inilmemiş, sorunlar ıslahat dediğimiz yüzeysel iyileştirmeler ile çözülmeye çalışılmıştır.
- İyi niyetli bu çabalar sonuç vermemiş ve kaçınılmaz son I. Dünya Savaşı ile gelmiş, Mondros Ateşkesi ile ülke işgale uğradıktan sonra bu defa yeni bir Kurtuluş Savaşı mücadelesi başlamıştır. 1919-1922 arasında verilen bu mücadele ile Türk devriminin askeri aşaması tamamlanmıştır.
- Buradan da anlaşılacağı üzere Türk devrimi iki boyutludur: Askeri aşama ve kültürel aşama.

- **Kültür**
- Uçurumun kenarında yıkık bir ülke, türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar. Yıllarca süren savaş. Ondan sonra içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet. Ve bunları başarmak için arasız devrimler. İşte Türk genel devriminin kısa bir diyesi. (9 Mayıs 1935, CHP 4. Genel Kurultayı)
- Mustafa Kemal Atatürk'ün bu konuşması Türk inkılabının çift yönlü oluşuna en güzel kanıtlardan biridir.
- **Türk inkılabı, aynı zamanda bir kültür inkılabıdır.**

- «Türk Rönesansı» Mustafa Kemal Atatürk'ün başlattığı Türk devrimi ile mümkün olmuştur.
- Devlet ve toplum hayatı tepeden tırnağa yeni bir anlayışla yeni bir zihniyetle **kökten** değişime uğramıştır. Medeniyetin gerekliliklerini yerine getirme bunu yaparken kendi kültürüne sahip çıkıp kendi değerlerini koruma ancak «**medeni milletler arasında hak ettiği yeri alma**» çabası söz konusudur.
- «Efendiler! Milletimizin hedefi, milletimizin asıl fikri bütün cihanda tam manası ile medeni bir toplum olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyadaki her kavmin mevcudiyeti, kıymeti, özgürlüğü ve bağımsızlığı sahip olduğu medeni eserlerle ölçülür. Medeni eser vücuda getirmek kabiliyetinden yoksun olan kavimler, hürriyet ve istiklallerinden yoksun kalmaya mahkumdurlar. Medeniyet yolunda yürümek ve başarılı olmak hayatın en temel şartıdır. Bu yol üzerinde duraksayanlar veyahut bu yol üzerinde ileriye değil geriye bakmak gafletinde bulunanlar medeniyetin coşan, kabaran seli altında boğulmaya mahkumdurlar.» (30 Ağustos 1924, Dumlupınar)

- **Mustafa Kemal'in Ölümü:** Atatürk, memleket içinde sıkça seyahat etmeyi, elde edilen gelişmeleri yerinde görmeyi, yeni kuruluşların açılışlarını bizzat eliyle yapmayı çok önemserdi. Bu doğrultuda 1938 yılının ilk aylarında Yalova, Gemlik, Bursa, Mudanya ve İstanbul'u kapsayan bir gezinin ardından Ankara'ya döndüğünde, gribal enfeksiyon yüzünden rahatsızlanmış ve Çankaya Köşkü'nde bir müddet istirahat etmesi gerekmişti.
- İstirahatın ardından tamamen iyileşen büyük önder bir süre Ankara'daki çeşitli etkinliklere katıldıktan sonra, 20 Mayıs'tan itibaren Mersin, Silifke ve Adana civarını kapsayan yeni bir seyahate daha çıktı. Bu seyahat kendisini yormuş ve hastalığı yeniden nüksetmişti. 26 Mayıs'ta Ankara'ya döndü, ertesi gün tedavi ve istirahat için İstanbul'a Dolmabahçe Sarayı'na gitti.

- Hastalığının her geçen gün ilerlediğini hisseden Atatürk, 5 Eylül 1938 günü İstanbul üçüncü noterini çağırarak vasiyetini yazdırmıştır. Atatürk servetinin bir kısmını geçimlerini sağlamaları için ailesinden kalanlara ayırmış, kalan kısmını yarı yarıya olmak üzere Türk Tarih ve Dil kurumlarına bırakmıştır. Böylece bir yandan ağır hastalıkla mücadele ederken öte yandan dil ve kültür gibi olgulara ne kadar önem verdiğini de ortaya koymuştur.
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938 Perşembe günü saat 9'u 5 geçte hayata gözlerini yumdu. Atatürk'ün Türk bayrağına sarılı tabutu 16 Kasım'da Dolmabahçe Sarayı'nın büyük tören salonunda bir katafalk üzerine konuldu. Burada üç gün kalan Atatürk'ün naaşı İstanbul halkı tarafından ziyaret edildi. 19 Kasım sabahı cenaze deniz vasıtasıyla akşam saatlerinde İzmit'e getirildi ve gece özel bir trenle Ankara'ya gönderildi.

- Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 20 Kasım sabahı Ankara'ya ulaşan Atatürk'ün naaşını, istasyonda karşıladı. Trenden alınan tabut bir top arabasıyla TBMM'ne getirilerek hazırlanan katafalka konuldu.
- 21 Kasım sabahı Atatürk'ün naaşının önünden, törene katılan Türk birliklerinin yanında Alman, Fransız, Bulgar, Büyük Britanya, Yunan, İran, Rumen, Sovyet ve Yugoslav birliklerinin saygı geçişi başladı. Saygı geçişinin tamamlanmasının ardından Atatürk'ün naaşı devlet ileri gelenleri ve büyük bir halk kalabalığının eşliğinde Etnografya Müzesi'ne getirildi. Daha sonra naaşı, 10 Kasım 1953'te kendisi için Ankara'da yapımı tamamlanan Anıtkabir'e taşındı.